

Kritik mot Kronofogdemyndigheten för en felaktig utbetalning till en målsägande och för dröjsmål med återbetalningen till den tilltalade

Beslutet i korthet: I en brottmålsdom förpliktade Göteborgs tingsrätt den tilltalade att betala 5 600 kronor jämte ränta till målsäganden. Den tilltalade betalade pengarna till Kronofogdemyndigheten. Hovrätten sänkte sedan skadeståndet till 600 kronor. När hovrättens dom hade vunnit laga kraft den 4 december 2014 skulle Kronofogdemyndigheten alltså ha betalat ut 600 kronor jämte ränta till målsäganden och betalat tillbaka resten av pengarna, dvs. 5 000 kronor jämte ränta, till den tilltalade. Av misstag betalade Kronofogdemyndigheten i stället hela beloppet, 5 600 kronor jämte ränta, till målsäganden. Den tilltalade besökte Kronofogdemyndigheten den 4 mars 2015 och påpekade felet.

Den tilltalade skulle alltså få tillbaka 5 000 kronor jämte ränta. Han anmälde till JO att han inte hade fått pengarna. I JO:s beslut diskuteras hur Kronofogdemyndigheten ska göra i liknande situationer. JO konstaterar att det för den enskilde som har blivit av med sina pengar naturligtvis är mindre intressant vilka juridiska konstruktioner som kommer till användning. Det viktiga är att han eller hon får tillbaka pengarna snabbt.

Vid tiden för Kronofogdemyndighetens svar till JO den 27 augusti 2015 hade den tilltalade ännu inte fått tillbaka sina pengar. Det hade då gått nästan nio månader sedan den 4 december 2014, då Kronofogdemyndighetens skyldighet att betala tillbaka pengarna inträdde genom den lagakraftägande domen, och nästan sex månader sedan den 4 mars 2015, då han påpekade felet för Kronofogdemyndigheten.

JO konstaterar att det inte är rimligt att en enskild person får vänta så länge på sina pengar när Kronofogdemyndigheten har gjort fel. Kronofogdemyndigheten får kritik för den felaktiga utbetalningen till målsäganden och för dröjsmålet med att betala tillbaka pengarna till den tilltalade.

Enligt JO:s mening finns det skäl för lagstiftaren att se över Kronofogdemyndighetens skyldigheter i situationer där influtna medel har betalats till fel person. Regelsystemet bör garantera att rätt person får sina pengar utan dröjsmål. JO överlämnar därför ett exemplar av beslutet till Justitiedepartementet.

Anmälan

I en anmälan framförde AA klagomål mot Kronofogdemyndigheten. Han uppgav bl.a. följande:

Han hade i en tingsrättsdom ålagts att betala ett skadestånd om 5 600 kronor till en målsägande. Han betalade in beloppet till Kronofogdemyndigheten.

Hovrätten ändrade senare tingsrättsdomen och sänkte skadeståndet till 600 kronor. Trots detta betalade Kronofogdemyndigheten ut 5 600 kronor till målsäganden. AA hade vid tiden för anmälan inte fått tillbaka sina pengar från Kronofogdemyndigheten.

Utredning

JO hämtade in handlingar från Kronofogdemyndigheten.

JO uppmanade därefter Kronofogdemyndigheten att lämna upplysningar om handläggningen av ärendet och redovisa sin bedömning av det som kommit fram. JO hänvisade i remissen till JO:s beslut den 29 juni 2015 i ärende med dnr 3890-2014.

Kronofogdemyndigheten, genom kronodirektören BB och verksjuristen CC, lämnade in följande yttrande (bilagorna är här utelämnade):

Bakgrund

Den 25 september 2013 förpliktade Göteborgs tingsrätt AA att betala skadestånd till målsäganden med 5 600 kr jämte ränta. Målsäganden ansökte om verkställighet av domen den 1 november 2013. Den 18 november 2013 betalade AA in ett belopp om 6 658 kr till Kronofogden motsvarande förpliktelsen inklusive Kronofogdens grundavgift om 600 kr.

Den 28 april 2014 ändrade Hovrätten för Västra Sverige tingsrättens dom på så sätt att skadeståndet bestämdes till 600 kr jämte ränta. Högsta Domstolen beslutade den 4 november 2014 att inte meddela prövningstillstånd varmed hovrättens domslut fastställdes.

Den 12 januari 2015 betalade Kronofogden ut 6 058 kr till sökanden motsvarande det skadestånd jämte ränta som utdömts av Göteborgs tingsrätt.

AA besökte Kronofogdens kontor i Göteborg den 4 mars 2015 och uppmärksammade då myndigheten på hovrättens dom den 28 april 2014 och att Kronofogden utbetalt ett för högt belopp till sökanden.

Den 5 mars 2015 skickade Kronofogden en skrivelse till sökanden i utsköningsmålet med information om det inträffade samt en uppmaning till honom om att återbetala vad som felaktigt utbetalats. Den 26 maj 2015 besökte AA på nytt Kronofogden och klagade på myndighetens handläggning.

Den 10 juni 2015 inkom AA med ett skadeståndsanspråk mot Kronofogden som nu är under handläggning.

Eftersom sökanden inte efterkommit Kronofogdens uppmaning den 5 mars 2015 att återbetala medel till myndigheten har ett utsköningsmål lagts upp mot honom den 28 juli 2015 med stöd av 3 kap. 22 § UB. Underrättelse om målet har skickats ut med sista betalningsdag den 3 september 2015.

Sökanden har den 27 augusti 2015 återbetalat 5 000 kr till Kronofogden.

Gällande rätt

En dom avseende betalningsskyldighet som inte har vunnit laga kraft får enligt 3 kap. 6 § utsköningsbalken (UB) verkställas genast genom utmätning. Bestämmelsen innebär att Kronofogden som huvudregel inte får verkställa längre än till utmätning, vilket bl.a. betyder att medel som utmätts eller betalats in till Kronofogden inte får utbetalas till sökanden förrän domen vunnit laga kraft.

En gäldenär som vill förhindra verkställighet av en dom på betalningsskyldighet kan enligt 3 kap. 6 § UB bl.a. nedsätta pengar hos Kronofogden med ett belopp

som svarar mot betalningsskyldigheten den dag nedsättningen sker jämte förrättningskostnader. När en gäldenär betalar in pengar till Kronofogden måste myndigheten noga skilja mellan nedsättning och villkorslös betalning. Medel som betalas villkorslöst i ett utmätningssmål ska anses som omedelbart utmätta (4 kap. 28 § UB). En gäldenär som endast åsyftar nedsättning bör ange detta. I annat fall får betalningen anses vara åsyftad. Om tvekan föreligger bör Kronofogden ta reda på vad som åsyftades (se Walin-Gregow-Löfmarck-Millqvist: Utsökningsbalken En kommentar, fjärde upplagan 2009, s. 79–80).

När verkställighet söks för dom som inte vunnit laga kraft ska utbetalningshinder registreras i Kronofogdens verksamhetssystem för verkställigheten. Om domen ändras eller undanröjs och ny exekutionstitel träder i dess ställe ska Kronofogden bevaka detta och registrera nödvändiga ändringar i utsökningsmålet.

Av 3 kap. 22 § UB framgår att sökt verkställighet genast ska ställas in om en exekutionstitel upphävs och att redan vidtagen åtgärd om möjligt ska återgå. I bestämmelsen föreskrivs vidare att i mål om utmätning ska Kronofogden på begäran utsöka vad borgenären ska betala tillbaka. Bestämmelsen tar inte bara sikte på situationer när exekutionstitlar upphävs helt och hållet utan även då en exekutionstitel upphävs partiellt, t.ex. om en förpliktelse i ett avgörande ändras till sitt innehåll. Regeln om att vidtagen åtgärd ska gå åter riktar sig både till Kronofogden och sökanden och i mål om verkställighet ska sökanden betala tillbaka vad han har lyft. Om sökanden inte frivilligt fullgör sin skyldighet att betala tillbaka medel är svaranden berättigad att vid behov få biträde av Kronofogden för genomförande av verkställighetens återgång och myndigheten får således utsöka det som borgenären ska betala tillbaka (se Walin-Gregow-Löfmarck-Millqvist: Utsökningsbalken En kommentar, fjärde upplagan 2009, s. 112 f).

Staten genom Kronofogden kan bli skyldig att betala ersättning för skador som vållas vid myndighetsutövning. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen ska staten eller en kommun ersätta personskador, saksador och rena förmögenhetsskador som orsakats genom fel eller försummelser vid myndighetsutövning i verksamhet som staten eller kommunen ska svara för. Inom det statliga området hanterar man de flesta krav inom ramen för statens frivilliga skadereglering enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten. Enligt 3 § i förordningen är det Justitiekanslern som handlägger anspråk som grundas på ett påstående om att man fattat ett felaktigt beslut eller att man har låtit bli att meddela ett beslut. Enligt 5 § samma förordning ska Kronofogden handlägga andra anspråk än de som nämnts i 3 eller 4 §§ om anspråket avser en skada som har inträffat inom myndighetens verksamhetsområde. De anspråk som faller inom Kronofogdens ansvar brukar – till skillnad från beslutsskador – betecknas som faktisk skada.

Kronofogdens bedömning

Kronofogden handlägger utsökningsmål genom ett teambaserat arbetssätt. Samtliga team som varit inblandade i handläggningen har lämnat uppgifter och synpunkter inför upprättandet av aktuellt yttrande.

Det är uppenbart att Kronofogden brustit i sin handläggning då myndigheten av förbiseende försummat att registrera in hovrättens ändring av tingsrättens dom innebärande att skadeståndsförpliktelsen satts ned från 5 600 kr till 600 kr. Detta har fått till följd att myndigheten den 12 januari 2015 betalat ut 5 600 kr plus uppkommen ränta om 458 kr till sökanden. Den korrekta redovisningen skulle i stället ha omfattat ett belopp på 600 kr jämte ränta. Kronofogden beklagar det inträffade.

Vad gäller Kronofogdens handläggning av AA:s krav på återbetalning av felaktigt utbetalda medel till sökanden menar dock myndigheten att inga formella felaktigheter har skett.

JO har i sin remiss den 3 juli 2015 hänvisat till ett JO-beslut med dnr 3890-2014. Kronofogden har tolkat hänvisningen som att beslutet skulle ha beröringspunkter med ifrågavarande ärende. I beslutet anförde JO att Kronofogden borde ha återbetalat medel till en gäldenär trots att de aktuella pengarna inte länge fanns hos Kronofogden utan felaktigt utbetalats till tredje man. Kronofogden fick kritik för att gäldenärens krav på återbetalning därefter behandlades som ett skadeståndskrav vilket i sin tur medförde att gäldenären fick vänta i tio månader på att få tillbaka pengar. JO menar att Kronofogden borde ha löst situationen på annat sätt och således utbetalat det aktuella beloppet till gäldenären med andra pengar.

Kronofogden menar att myndigheten efter att den felaktiga utbetalningen uppmärksammats och AA framfört krav på återbetalning, agerat på det sätt som står till buds i sådana här situationer. Kronofogden har först kontaktat sökanden och uppmanat denne att återbetala vad som felaktigt utbetalats. Eftersom sökanden inte har följt uppmaningen har Kronofogden därefter lagt upp ett mål och påbörjat verkställighet med stöd av 3 kap. 22 § UB för att utsöka det belopp som han ska betala tillbaka. Efter underrättelse om målet har sökanden återbetalat 5 000 kr till Kronofogden. Dessa pengar kommer inom kort att betalas ut till AA. Dessutom kommer Kronofogden att fatta beslut i skadeståndsfrågan under vecka 36, 2015. Vad som då kommer att prövas är AA:s krav på ersättning för förlorad ränta.

Som angetts ovan regleras Kronofogdens och andra förvaltningsmyndigheters skadereglering i förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten och den materiella prövningen av skadeståndskrav sker normalt sett utifrån bestämmelsen i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Myndigheten har reglerat skadeståndshanteringen i styrande dokument som bl.a. beskriver handläggningen av ett ärende då exempelvis en felaktig utbetalning har skett. Att Kronofogden skulle kunna pröva frågor om felaktigheter och brister i myndighetsutövningen och även utbetala ekonomisk ersättning till skadelidande i annan form än skadeståndsvägen ställer sig myndigheten tveksam till. Kronofogden har inte tillgång till någon ekonomisk fond med medel att användas för att bestrida anspråk som framställs på myndigheten. Ersättning kan först utbetalas efter att anspråket vederbörligen prövats och beviljats i enlighet med nämnda skaderegleringsprocess.

En annan sak är att Kronofogdens handläggning och prövning av skadeståndsanspråk tar tid och att den skadelidande därmed kan få vänta relativt lång period på att få ut sin ersättning. Med anledning av de ärenden som nu uppmärksammats av JO och i vilka den skadelidande fått vänta lång tid på att få tillbaka medel som felaktigt utbetalats till annan, kommer Kronofogden att överväga att inrätta ett s.k. ”snabbspår” för vissa typer av skadeståndsärenden. I ärenden då det är uppenbart att myndigheten agerat felaktigt, exempelvis vid en felaktig utbetalning, och den skadelidandes anspråk inte överstiger 10 000 kr, bör skadeståndsärendet kunna prövas och beslutas av Kronofogden utan att handläggningen drar ut på tiden.

AA fick möjlighet att kommentera Kronofogdemyndighetens remissvar.

Bedömning

Den rättsliga regleringen framgår av Kronofogdemyndighetens remissvar.

När Högsta domstolen den 4 december 2014 hade beslutat att inte meddela prövningstillstånd var det Kronofogdemyndighetens uppgift att enligt 13 kap. 1 § utsökningsbalken, UB, redovisa de medel som hade flutit in, dvs. 5 600 kronor jämte ränta. Enligt exekutionstiteln skulle därvid 600 kronor jämte ränta betalas till målsäganden. Det har inte framkommit att det fanns några andra mål

mot AA hos Kronofogdemyndigheten och myndigheten skulle därför betala tillbaka överskottet, dvs. 5 000 kronor jämte ränta, till AA. Den 12 januari 2015 betalade Kronofogdemyndigheten emellertid ut allt som hade influtit, dvs. 5 600 kronor jämte ränta, till målsäganden. Som Kronofogdemyndigheten själv har angett i sitt remissvar till JO var det fel.

Den 4 mars 2015 besökte AA Kronofogdemyndigheten och påpekade felet. Frågan är vad Kronofogdemyndigheten hade för skyldigheter att hjälpa AA att få tillbaka de pengar som han hade rätt till.

Mitt beslut den 29 juni 2015 i JO:s ärende med dnr 3890-2014 handlade om ett ärende där Kronofogdemyndigheten hade beslutat att betala 1 609 kronor till gäldenären. Av misstag betalade myndigheten ut pengarna till en annan person. Gäldenären fick till slut sina pengar, men inte förrän tio månader efter det att misstaget hade upptäckts. Jag uttalade i beslutet att Kronofogdemyndigheten, när misstaget upptäcktes, omedelbart borde ha sett till att verkställa återbetalningsbeslutet på ett riktigt sätt och alltså betala 1 609 kronor till gäldenären.

I ett annat beslut den 28 oktober 2015 i JO:s ärende med dnr 6248-2014 hade gäldenären satt ned 2 000 kronor hos Kronofogdemyndigheten. Den 13 mars 2014 betalades hela detta belopp ut till sökanden. Det var emellertid fel; sökanden skulle ha 1 953 kronor medan återstoden, 47 kronor, skulle betalas tillbaka till gäldenären. Först den 2 april 2015, alltså efter mer än ett år, fick gäldenären tillbaka sina pengar.

Det nu aktuella ärendet om återbetalning till AA påminner om dessa båda ärenden. För AA:s del innebar ju gällande rätt att Kronofogdemyndigheten hade en skyldighet att betala 5 000 kronor jämte ränta till AA snarast möjligt efter den 4 december 2014. Av misstag betalade myndigheten i stället dessa pengar till målsäganden, dvs. till fel person. Det är alltså även här fråga om en klar felbetalning; vem som skulle ha pengarna har det aldrig varit något tvivel om, men av misstag betalades de ut till fel person.

Enligt min mening ligger det i fall av dessa slag – där pengarna uppenbart har betalats till fel person – nära till hands att se saken så att myndighetens skyldighet att betala pengarna till rätt person kvarstår efter den felaktiga utbetalningen. Med detta synsätt är Kronofogdemyndigheten skyldig att verkställa betalningen på ett riktigt sätt när felet upptäcks. Det innebär att Kronofogdemyndigheten borde ha betalat 5 000 kronor jämte ränta till AA så snart som möjligt efter det att myndigheten upptäckte att han inte hade fått sina pengar.

Kronofogdemyndigheten bedömde emellertid att AA inte kunde få sina pengar förrän målsäganden hade betalat tillbaka dem. Ett förfarande inleddes med ett krav till målsäganden och en hantering enligt 3 kap. 22 § UB. Om detta inte skulle ha lett till att målsäganden hade betalat tillbaka pengarna, framgår av

myndighetens yttrande till JO att AA skulle ha kunnat bli gottgjord genom ett skadestånd.

För den enskilde som har blivit av med sina pengar är det naturligtvis mindre intressant vilka juridiska konstruktioner som kommer till användning. Det viktiga är att han eller hon får tillbaka pengarna snabbt. Jag har därför ingen invändning mot att Kronofogdemyndigheten tillämpar 3 kap. 22 § UB och skadeståndslagen under förutsättning att den enskilde inte kommer i kläm. I det aktuella ärendet borde det redan när AA besökte Kronofogdemyndigheten i mars 2015 ha stått klart för myndigheten att den till slut skulle komma att betala tillbaka pengarna till AA. Därför borde myndigheten, när den valde att använda ett förfarande som uppenbarligen riskerade att dra ut på tiden, ha påskyndat detta så att AA snarast fick tillbaka sina pengar.

Målsäganden betalade till slut tillbaka 5 000 kronor till Kronofogdemyndigheten. Vid tiden för Kronofogdemyndighetens yttrande till JO den 27 augusti 2015 hade AA emellertid ännu inte fått tillbaka sina pengar. Det hade då gått nästan nio månader sedan Kronofogdemyndighetens skyldighet att betala tillbaka pengarna inträdde och nästan sex månader sedan AA upplyste Kronofogdemyndigheten om att myndigheten hade gjort fel. Det är inte rimligt att en enskild person får vänta så länge på sina pengar när det är Kronofogdemyndigheten som har gjort fel.

Kronofogdemyndigheten förtjänar kritik för den felaktiga utbetalningen till målsäganden och för dröjsmålet med återbetalningen till AA.

Jag utgår ifrån att AA nu har fått tillbaka sina pengar. Jag noterar att Kronofogdemyndigheten i sitt remissvar angav att myndigheten då övervägde att inrätta ett "snabbspår" för vissa typer av skadeståndsärenden.

Enligt min mening finns det skäl för lagstiftaren att se över Kronofogdemyndighetens skyldigheter i situationer där influtna medel har betalats till fel person. Regelsystemet bör garantera att rätt person får sina pengar utan dröjsmål. Jag överlämnar därför ett exemplar av detta beslut till Justitiedepartementet.

Vad AA i övrigt har fört fram ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.